

JAPÁN HALÁLVERSEK

Dettre Gábor fordításai

Vö: Parnasszus 27. évf. 2. sz. (2021. nyár), 5-19. oldal

Otsu herceg (663-686) Költő, Tenmu császár fia. Apja halála után árulással vádolták – igazságtalanul, ahogy később kiderült - és öngyilkosságra kényszerítették. 23 évet élt. Verse az első szó szerinti halálvers.

Az utolsó napon

Utolsó napom,
hogy síró vadkacsát
látok az Iware tavon.
Aztán eltűnők
a felhőkben.

Kakinomoto-no-Hitomaro (kb. 653–655 –708) Arisztokrata, korának egyik legnevesebb költője. Két császárt is szolgált, mint udvari költő. Halálversét a legenda szerint feleségéhez, a már korábban meghalt Yosami-no-Otome-hez írta, aki szintén költő volt.

Nem sejti senki sem
Hogy már a Kamo hegy
Lábát nehezíti testem
Fejem kópárnán nyugszik
De még vár rám a
Szerelmem.

Iwami megyében, halálom előtt

Mikor szilvafa virágot
szedtem lányomnak
a fa tetején,
az alattam lévő ágak
dús harmatot árasztottak.

Furcsa öreg
állít meg, rám bámulva
tükrömből.

Ülök otthon
a szobánkban
ágyadnál
párnádra meredve.

Mikor még élt a feleségem
sokat sétáltunk kéz a kézben
nézegetve a két szilfát
a ház előtti töltésen.
Kusza hálóba fonódott ágaik,
tavaszi levéltől sűrű koronáik,
olyanok voltak, mint mi ketten.

De a szerelem s a remény nem elég,
nem áll meg tőle az élet-halál kerék.

Ő eltűnt, mint délibáb a sivatag felett.
Madárteste egy reggelen
köddé vált egy felhőben.

Most, hogy fiunk,
az emlék, mit rám hagyott
sírva hívja őt,
minden, amit tehetek, hogy felveszem
s ügyetlen ringatom gyermekem.
Mert mást neki nem adhatok.

Hálónkban a két párna
egymás mellett fekszik,
mint mi feküdtünk valaha.
Sokat ülök ott egyedül
mikor a nap alkonyba gyengül.
Éjjel meg, sóhajtozok reggelig,
éberem hánykódva,
bár tudom, akárhogy siratom,
többé már nem láthatom.

Mondják, hogy lelke
a Hagai hegyen kísért
sasszárnyak árnyékában.
Gerinceken küzdöm át magam
míg feljutok a csúcsra,
tudva, hogy halvány rezdülését
sem érem el soha
a szelíd légben,
s hogy nem segíthet ebben
se vágyam se határ nélküli szerelmem.

Prince Arima (640-58) Kotoku császár fia, akit 18 évesen Iwasiro-ban kivégeztek.

Iwasiro-ban

Ha a sors is akarja
visszatérek majd
e folyó partjára
s a két fenyőágot meglelem
miket ma összekötöttem.

Sami Mansei (8. század) Buddhista szerzetes, költő.

Mihez hasonlíthatnám
világunkat?
A kora hajnalban távolodó hajó
fehér hullámaihoz.

Minamoto-Yorimasa (1104-1180) Szamuráj harcos és költő, nyolc császárt szolgált mint a "Fegyvertár őrzője". Miután egy buddhista templom védelmében csatát veszített -, ellenfelei rituális öngyilkosság („sepukku”) elkövetésére kényszerítették.

(a Heike Monogatari gyűjteményből)

Rothadó farönkként
félig földbe ásva
siklik virágtalan létem
a végső magányba.

Taira-no-Tadanori (1144-1184) Költő és testvérének, a Taira klán vezetőjének, Taira no Kiyomori-nak tábornoka. Harcban halt meg negyven évesen. Halálversét a tegezében találták a csata után.

Virágok vendége

Sötétség által legyőzve
ágak alatt fekszem.
Vajon virágok fognak
vendégül látni engem?

Saigyō Hōshi (1118-1190) arisztokrata költő.

Tavasszal vágyom
elmenni, virágzó
cseresznyefa alatt,
telihold idején.

Goku Kyonen (1216-1272) Zen-buddhista szerzetes, költő. A legenda szerint, mikor érezte a vég közeledtét, felemelte fejét és körötte ülő tanítványaira nézett. Majd botjával koppantott egyet a földön és elmondta az alábbi verset. Aztán ismét koppantott és felkiáltott: "Lássátok! Lássátok!" Majd továbbra is mereven, egyenes háttal ülve meghalt.

Az igazság, a jövő, a jelen és a múlt
Buddháiban ölt testet.
A tanítást, mit hitünk atyjaitól kaptunk
botom végében leled.

Rankei Doryu (1213 – 1278) kínai származású zen mester, a japán Rinzai iskola egyik ágának alapítója. Halála után kapta a Dajue Zen Mester nevet, ami japánul Daikaku Zenji vagy csak Daikaku.

Több, mint harminc éve
Küzdök, hogy létem megszűnjön.
Most, hogy a halálba ugrok,
Az ég megperdül, a föld zokog.

Shūhō Myōchō (1282–1337)

Kabóca páncél:
hej, ha tudtam volna, hogy
ez volt életem!

Eifuku Mon'in (1271-1342)

És leszállt az éj.
Ahogy tegnap is,
a nap átbukott
a hegycsúcson
és a harangok zúgtak.

Kozan Ichikyo (1283-1360)

Üres kézzel jöttem
Mezítláb megyek
Érkezésem, búcsúm
Összekuszálódott
Egyszerű események

Hosshin (13. század)

Az érkezés tiszta,
a távozás is. Akkor
mi ez a galiba?

vagy:

Jönni egyszerű
a távozás is tiszta
akkor ez most mi?

Mumon Gensen (1322-1390)

Az élet örökké forgó kerék.
Minden napja egyformán fontos.
Ki halálakor verset idéz
Jeget ad a hóhoz.

Az élet barlangból áradó
ködfelhő.
A halál
hold, égi pályán kerengő.
Ha ezek értelmén sokat rágódnál
mint kipányvázott szamár
körben toporognál.

Taiheiki *(részlet a 14. századi gyűjteményből, a Heike történetéből.)*

Nincs halál, nincs élet.
Felhőtlen az ég, s a
folyók vize tiszta.

vagy:

Élet s halál nincs.
Felhőtlen az ég s a
Folyóvíz tiszta.

vagy:

Élet s halál nincs.
Se felhő az égen, vagy
szenny a vizekben.

Toshimoto (a 14. századi Taiheiki-ből, a Chronicle of Grand Peace-ből)

Mondják, régtől fogva:
“Nincs halál, nincs hús és nincs vér.”
Valóban, az egek felhőtlenek
S a folyók vize tiszta.

vagy:

Mondják, ősidőktől fogva,
“Nincs halál, se hús, se vér.”
Igaz, felhőtlen az ég
S a folyók vize tiszta.”

Minamoto-no-Tomoyuki (a 14. századi Taiheiki-ből, a Chronicle of Grand Peace-ből)

Élet s halál közt imbolygok,
Már vagy negyvenkét éve.
Most, fejtetőre álltak a hegyek s a folyók,
A föld és az ég átfordult a semmibe.

Ikkyu (1394-1491)

Most, a halálom óráján megmozdultak beleim –
áldozat ez a Világok Urának.

Shiaku Nyudo (?-1333)

Kardom felkapva
kettészelem a semmiséget;
Hatalmas tűz közepében,
frissítő szellő kél!

Ota Dokan (1432-1486)

Ha nem tudnám,
hogyan halott vagyok
Siratnám életem
mit most elhagyok.

Ouchi Yoshitaka (1507-1551)

A győztes is, a vesztes is
csak harmatcsepp,
vagy villámlás az égen.
A világot én így nézem!

Uesugi Kenshin (1530-178)

Egy élet gazdagsága sem más, mint egy kupica pálinka.
Negyvennyolc évig tartó létem hull most álomba.
Nem tudom mi az élet, s mi a halál.

Jönnek s mennek az évek, az egész egy látomás talán;

Mennyet s Poklot magam mögött hagytam
Állok a Holdfényes hajnalban,
Fojtó felhőktől szabadultan.

Hôjô Ujimasa (1538-1590)

Őszi szele estémnek,
űzzed a Hold tiszta fényét rejtő felhőket
s kergesd a ködöt mely agyamra telepedett!
Eltűnünk mi is, s hogy erről mit hiszek?
Az égből jöttünk, s oda megyünk vissza.
Hát, ez is egy elmélet!

Toyotomi Hideyoshi (1537-1598)

Harmatként jött életem
harmatként hagy el engem.
Osaka nem más,
mint álmot követő álom.

vagy:

Harmatcsepp jött s ment.
Osaka-t kormányoztam.
Álom álma.

Kasen Shoki (ellenségei elevenen elégették 1582-ben)

Shoki tanítványa:

Nem menekülhetünk e világon minden dolog múlandóságától.

Hová fordulhatnánk akkor keresve az örökkévalót?

Shoki (a máglyán):

Itt van a szemed előtt, ezen a helyen!

Shoki tanítványa:

Milyen hely ez a szemeim előtt?

Shoki (a máglyán):

Ha lemondnál személyiségedről,

hűvösség támad lemondásod tüzéből.

Tokugawa Ieyasu (1542-1616)

Elmész-e vagy maradsz, egyre megy.

A különbség csak, hogy magaddal senkit nem vihetsz.

Mily kellemes! Két ébredés és egy alvás.

A tovatűnő élet álma! A kora hajnal rózsás harmata.

Banzan (1619-1691)

Búcsúzó

eltűnök, mint

harmatcsepp a fűben

Issho (1688)

Szívem mélyén

gyönyörű hóhullás!

Felhős a nyugat.

Dohaku (meghalt 1675)

Csomag nélkül,
az ég felé,
a hold hajóján!

Chine (Kyorai-nak, az ismert költőnek a húga, 1688. május 15-én halt meg)

Könnyen felragyog
úgy alszik ki a
szentjánosbogár!

Kyorai (húga, Chinei halálára)

Kezemben,
szomorúan, kihúny a
szentjánosbogár!

Gesshu Soko (1617-1696)

Belégzés, kilégzés
Előre, vissza
Élni, halni
Nyilak, egymásba löve
Félúton találkoznak
Céltalan repülve
Belehasítva a semmibe.
Így térek vissza a kezdetbe.

Matsuo Basho (1644-1694)

Ezen az úton
lélek se jár.
ez őszi estén.

Száraz ágon ül
a pihenő varjú –
őszi alkonyon.

Elszállt a tavaszi este
míg a cseresznyevirágzást
néztük.

Úton, betegen,
álmom száraz mezőn
kalandozik.

vagy:

Úton, betegen,
álmom hervadt mezők
felett szárnyal.

Levéltelen ágra
varjú száll pihenni
ősz alkonyon.

A tücskök énekében
nincs célzás
közelgő halálukra.

Basho (Issho halálára)

Nyílj meg sír!
Zokogásom éneke
az őszi szél.

Szellőztetni köntöst
valakin, aki már nincs:
őszi nagytakarítás.

Az első hó
épp csak hajlít egy kicsit
a nárcisz levelén

Halál

Itt van hát, megadtam
magam, ahogy a jeges szél
átfúj rajtam

vagy:

Itt van hát, feladtam
ahogy a jeges szél
átfúj rajtam

Kikaku Takarai (1661–1707)

Téli éjen
Különösebb ok nélkül
A szomszédot hallgatom

vagy:

Téli éjcsendben
A szomszédot hallgatom
Bár nincs rá okom

Hoyu (17. század vége)

Égi dicsőséget
sír hajnali holdfényben
a kakukk.

Ismeretlen férfi (kivégzése előtt)

Kakukk,
Dalod végét a halál földjén
hallgatom majd.

Konishi Raizan (1654-1716)

Sajnálom, hogy most
kell meghaljak, mikor
a szilva virágzik.

Hokushi (1665-1718)

Írok, törölök,
újra írok, törölök s
a mák kivirágzik.

Hamu, leégett kunyhómé,
de szép a virágzó
cseresznye a hegyen.

vagy:

Itt kunyhóm pernyéje,
ott a hegyen virágzik
a cseresznye.

Egy futó pillanatra

Futó pillanat,
a szentjánosbogár halála,
magány és sötét.

Zaishiki (meghalt 1719-ben)

Dér a fűvön
tűnékeny forma,
és nem az.

Masumi Kato (1684-1725)

Lement a hold,
jeges dér hull a reggel
ragyogására.

Hakuin Ekaku (1685-1768)

Oh, fiatalok!
Ha félték a haláltól, szűnjetek meg ma!
Nem létezve már nem haltok meg soha.

vagy:

Oh, fiatalok!
Ha félték a haláltól, haljatok meg ma!
Meghalva már nem haltok meg soha.

Bako (1686-1751)

Visszafordulva a völgy felé,
már nem látok házakat,
csak a kakukkmadár sírdogál.

vagy:

Visszanézve a
völgyre nem látni házat,
csak a kakukk sír.

Choko (1685-1731)

Az utolsó
jelenetet kihagyom,
álmom szétesőben.

Jokun (?)

Eszemben se volt
Megöregedni
De bong az Új Évi harang!

vagy:

Bong az Új Évi
harang, bár eszembe se volt
megöregedni!

Asei (meghalt 1752-ben)

A fű virága,
ritkán nyílik, gyorsan hervad,
s neve se marad.

Fukyu (1771)

Fényes őszön
kellemes a halálba
vezető út.

Ginko (1717-1790)

Látod a tavasz
lucskának olvadását,
s hogy én még vagyok?

Toko (1710-1795)

A halálvers nem
más mint félrevezetés.
A halál halál.

vagy:

A halálvers
csupán ámítás - a
halál az halál.

Yosa Buson (1716-1784)

Bár minden lyukban,
szegletben hideg van még:
a szilva virágzik.

A templom
harangjában
pillangó szundikál

Felhőt hörpölve
cseresznyevirágot lehel
a Yoshino hegy.

Szirmok hullanak
nem tudnak ellenállni
a holdsugaraknak.

Éjszaka -
Rágom a fagyott ecsetet
maradék fogaimmal

vagy:

Éjsötétben:
Fagyott ecsetet rágva
megmaradt fogaimmal

Csontjaimban érzem
takaróm hímzését
fagyos az éj

Nem maradt más mint
A szent név kántálása
és a halál

vagy:

Nincs más hátra
Mint a szentség imádása
És a halál

Gozan (1718-1789)

Hó hullott tegnap
mint cseresznyevirág,
s ma vízként csobog tova.

Chosui (1717-1768)

Nyugat felé a
paradicsomba szárnyal
a költöző madár.

Gochu (?-1733)

Tiszta az ég.
Ahogy egykor jöttem,
úgy megyek most.

Chirin (1734-1794)

Földön s égen
egy porszem se, de hó van
a hegy lábánál

Chori (1739-1778)

A levelek nem
hullnak hiába, harangok
zúgnak körbe s körbe.

Choha (meghalt 1740)

Örjögő tengerbe
jégtömb siklik a
a fedélzetről

Kanna (meghalt 1744)

Őszi szél:
hordalékfát lök a víz
csendben a partra.

Wagin (meghalt 1758)

Szokásom lett
fejet hajtani nyugat felé
Új Év hajnalán.

Wakyu (meghalt 1759)

Vég felé tartva
vastag hóra rajzolva
ecsetként járva

Kisei (died 1764)

Születésem óta
kell meghaljak,
szóval...

Chora Miura (1729-1780)

A fűz ágai közt
Bámulni a csillagokat
Magányossá tesz

“Paradicsom”
Morgom álmomban a
szúnyogháló alatt.

Motojo (Chora felesége, férje halálára 1780)

A háló körüli
szúnyogzűmmögés
is szomorú

Nandai (1786-1817)

Az idők kezdete
óta csak a halott van
nyugalomban.
Az élet olvadó hó.

vagy:

Az élet olvadó hó
Mióta idő van
Csak a halott van
nyugalomban.

vagy:

Mert idő van
Csak a halott van nyugalomban
Olvadó hó az élet

Tojaku (1799)

Visszatér a semmibe
ez a test!
Nem zavarja se hó se fagy.

vagy:

Nem zavarja hó se fagy se
E test visszatér
Az ürességbe!

Hakuen (1740-1806)

Álom lett volna?
A virágzás is csak hét
napig tart.

Kinu (1817)

Kényelmesen
virágzik a cseresznye az idén
nem sűrgeti a vég!

Karai Hachiemon (Senryu) (1718-1790)

Leírhattok mint valakit
Aki szerette a verset
Mint a kakiszilvát

Mint harmatcsepp
a lótoszlevélről,
eltűnök én is.

Most fagyos a téli szél,
De később, folyami fűz,
nyisd fel bimbóid.

Enomoto Seifu (1732–1815, samuráj családból származó híres költő)

Öreg a pillangó
Csak lelke repdes
a krizantémokon

Kafu (1777-1827)

Leszáll az éj:
ötvenéves álom törik meg
a vég előtt.

Sugetsu (1830)

Felgyültek az évek
ösvényemen
hó, száraz földön.

Kobayashi Issa (1763-1828)

Harmat a világ,
és minden cseppjében
küzdelem van.

Hallva a kakukk
sírását, Kyotóban
is hiányzik Kyoto

Szentjánosbogárnyi
reményedet is köszönöm
Uram!!

Mosolyogva
hullik a cseresznyevirág
és szétszóródik

Szentjánosbogárnyi
örökséged is túl sok.
Te jó Isten! Egek!

vagy:

Ha csak szentjánosbogárnyi
fényt is hagysz hátra...
te jó Isten! Egek!

A halál ma ismét
közelebb jött...
vadvirágok

Félreverik a
lélekharangot...
téli magány

A fakopács
agyonkopogtatja...
az oszlopot.

Év vége van
A harang ott is zúg
ahol meghalok.

Kunyhóm
szentjánosbogara
még most sem halt éhen

Fúj az őszi szél
a halál közelebb ér
évről évre

“Készüljetek,
készüljetek a halálra!”
Cseresznyevirágok

Lélekharang is
kondul a ködös földek
felett.

A halál istenei
elkerültek engem...
ősz alkony

Kismacska halál
évfordulójára pillangó
érkezik

Nagyszerűen
időzítette halálát
a Buddha

Van a világon
bogár, ami énekel
és van ami nem

Bárcsak itt volna
házsártos asszonyom,
oh, magányos Hold!

Moriya Sen (d. 1838)

Temessetek egy
hordó alá a kocsmában!
Tán ereszteni fog.

Hokusai (1760-1849)

Kisértetként
fogok vándorolni
a nyári mezőkön

Baishitsu Sakurai (1769-1852)

Lehull egy kamélia szirom

Hasad a hajnal

Lehull egy másik

Téli éjszakán

Eltűnt a varrótűm

De szörnyű!

Kiba (1868)

Vén testem:

duzzadó harmatcsepp

a levélen

Gizan Zenrai (1801-1878)

Jöttem e világra,
s most elhagyom.

Lábam cipelte terhem

Ezernyi városba,

Számos otthonba –

S mindez mi volt?

Reszkető holdfény a vízen,

Virágszirom repte az égen.

Hankai (1806—1882)

Vége az évnek:

Nem hagytam hátra

szívemet.

Yoshitoshi (1839 –1892)

Erősödő fényével

tartja az éjt

a nyári hold.

Bainen (1825-1905)

Most, hogy betört
életembe a tavasz:
búcsúzom!

Shiki (1867-1902)

Datolyaszilvába
harapok, kong a Horyui-ji
templom harangja.

A nyugvó napban
sáskahad száll
a rizsföld felett.

vagy:

Nyugvó napba
száll a sáskahad
a rizsföld felett.

Cseresznyevirág:
Most, hogy beteg vagyok,
sok emlékem van róla.

Alkonyi Hold
maroknyi szírom hull
a cseresznyefáról.

Alacsonyán száll
a sáskahad a
rizsföldek felett

Megölve egy pókot
Mily magányos és hideg
Az éjszaka

vagy:

Pókra tapostam
Magányos és dermesztő
Lett az éj

Kaisho (meghalt 1914)

Esti cseresznyevirág:
utoljára dugom tollamat
kimonómba

Sunao (1887-1926)

A vérköpés
tisztázza a valót
s az álmot.

Wakayama Bokusui (1885-1928)

Távolodó világ?
Az olvadó hónap
nincs illata.

Natsume Soseki (1867-1916)

Elszállt a varjú:
az esti napban hajlong
a kopasz fa.

Kíméletlenül hideg
a téli szél,
a Nap az óceánba menekül.

Hayashi Tadataka, "Ichimu" (1848 -1941)

Ha megszakad az
álom, hova tűnnek a
a pillangók?

Kanshu (1895-1954)

Eltűnt az őszi hold
de sugarát mellemen
hagyta.

Yukio Mishima (1925-1970)

Könnyed esti vihar mesél:
a szirmok lényege a hullás,
magasabbrendű, mint minden
elbizonytalanodás.

Soen Nakagawa (1907-1984)

Könnyed sóhajod
- mily sűrű a nyári erdő -
elszomorított.

Szerzetes ül
a hóviharban,
élet s halál

vagy:

Pap ül a hóviharban
mozdulatlan, élet
s halál egyszerre van

Hamei (-1837)

A lét vége egy
fehér csontkupac:
virágzás és fonnyadás

Shutei (?)

Dér nyári napon:
mit hátrahagyok
ecsetemet mosta, víz.

Seiju (?)

Pillanatra sem
áll semmi mozdulatlan – figyelve
a fák színét.

Pillanatnyi
mozdulatlan tanúja
sincs a lombkoronának.

CV

<https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/Cv-Dettre-Gabor.pdf>